

SOSIAALITURVAN UUDISTAMINEN

**Sosiaali- ja terveysturvan
keskusliiton vaatimusten kärjet**

Yhdistävä tekijä

Sisältö

Johdanto	3
SATA-komitean keskeiset linjaukset STKL:n näkökulmasta	4
SATA-komitean tähänastiset tulokset ja STKL:n vaatimukset	7
Perusturvan parantaminen	9
Perusturvan riittävä taso	
Etuksien sitominen indeksiin	
Perustoimeentulotuen siirtäminen Kelan hoidettavaksi ja sosiaalityön vahvistaminen	
Perusturvan tason tarkistaminen hallituskausittain	
Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lääke- kustannusten yhtenäinen maksukatto	14
Lapsiperheiden aseman parantaminen	15
Omaishoidon ja hoitotuen uudistaminen	17
Uudistamisen ensimmäinen vaihe	
Uudistamisen toinen vaihe	
Työllisyys ja työttömien tuki	20
Työllistymisen edellytysten luominen	
Kuntoutuksen kehittäminen työllistymistä ja työkykyä ylläpitäväksi	
Järjestöjen työllistämismahdollisuuksien turvaaminen	
Lopuksi	26

Johdanto

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) on julkaissut tämän vihkosen herättämään keskustelua sosiaaliturvan, erityisesti perusturvan uudistamisesta, tuomaan esiin viime vaiheen vaatimuksia SATA-komitean työlle sekä tukemaan SATA-komitean ehdotusten pohjalta käynnistyvää jatkovalmistelua.

Vihkonen pohjautuu asiantuntijatyöryhmän työskentelyyn. Siihen ovat kuuluneet puheenjohtajana sosiaali- ja terveysneuvos Elli Aaltonen, varapuheenjohtajana sosiaali- ja koulutusoikeuden professori Pentti Arajärvi Joensuun yliopistosta ja jäsenenä johtaja Heikki Hiilamo Diakonia-ammattikorkeakoulusta, osastopäällikkö Olli Kangas, vastaava tutkija Pertti Honkanen ja johtava lakimies Olli Valpola Kelasta, dosentti Jouko Kajanoja, kansanedustajat Harri Jaskari, Anneli Kiljunen ja Juha Rehula, emeritusprofessori Kyösti Urponen Lapin yliopistosta, vammaispoliittinen suunnittelija Terttu Manelius Invalidiliitosta, toimitusjohtaja Marjatta Varanka VATES-säätiöstä, toimitusjohtaja Helena Hiila Väestöliitosta sekä toiminnanjohtaja Riitta Särkelä ja tutkimuspäällikkö Anne Eronen Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitosta.

Valinnat ja linjaukset ovat STKL:n Yksittäiset työryhmän jäsenet eivät välttämättä ole sitoutuneet niihin kaikkiin. STKL:n kannanotot ja esitykset kuhunkin kohtaan on kirjattu kursiivilla.

SATA-komitean keskeiset linjaukset STKL:n näkökulmasta¹

Ihmisarvon kunnioittaminen on sosiaaliturvan ydintavoite

”Sosiaaliturvaa uudistettaessa on tavoitteena perustuslain pyrkimysten aikaisempaa johdonmukaisempi toteuttaminen. Sosiaaliturvan on tarjottava riittävä taloudellinen tuki, ja sen on oltava rakenteeltaan sellainen, että ihmisille tarkoitetut oikeudet toteutuvat. Sosiaaliturvan toimeenpanoon ei saa liittyä sellaisia nöyryyttäviä ja aikaa kuluttavia piirteitä, jotka ovat omiaan lamauttamaan ihmisen toimintakykyä ja -halua.

Vähimmäisturvaan liittyy tarveharkintaa, mutta sitä ei pidä nähdä ensi sijassa niukkuuden jakamisena, vaan uusien mahdollisuuksien avaamisena. Toimeentulon järjestämisen ohella tai sen vaihtoehtona on huolehdittava ihmisen mahdollisuuksista selviytyä työelämässä ja säilyttää toimintakykynsä sellaisena, että itsenäinen elämä on mahdollisimman pitkälle mahdollista.”

- *Ihmisarvon kunnioittaminen, yksilöiden hyvinvointi ja yhteiskunnan toimintakyky ovat sosiaaliturvan ydintavoitteet ja ne on nostettava uudistamista ohjaaviksi ylimmiksi periaatteiksi.*
- *Eri sosiaaliryhmien välisten hyvinvointierojen, erityisesti tuloerojen ja terveyserojen kaventaminen on välttämätöntä.*
- *Ydintavoitteiden toteuttaminen sosiaaliturvassa ilmenevien vakavien puutteiden vuoksi ei ole mahdollista kustannusneutraalisti. Sosiaaliturva tulee nähdä investointina, ei vain menoeränä.*
- *Tulevassa valtion talousarvion kehysriihessä tulee luoda edellytykset keskeisimpien SATA-komitean ehdotusten toteuttamiselle.*

¹ Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) esitys sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista 27.1.2009

Tuleviin haasteisiin vastaavan sosiaaliturvan tavoitteeksi ei riitä riskien seurausten taloudellinen tasaaminen.

SATA-komitea toteaa, että perinteiset riskit, kuten sairaus, työttömyys ja vanhuus, ovat edelleen olemassa, mutta niihin on vastattava monipuolisemmin, on tartuttava käyttämättömiin mahdollisuuksiin.

- ➔ *Lähtökohta on hyvä, mutta se ei saa merkitä luopumista riskien taloudellisten seurausten kattamisesta eikä ongelmia tulee liikaa yksilöllistä.*
- ➔ *Hyvinvointi ei ole vain riskien välttämistä, vaan myönteisten elämän mahdollisuuksien avautumista.*

Selkeä ja riittävä perusturva

Rakenteellisesti perusturva muodostuu siten, että kansaneläke pitkäaikaisena tuen muotona on korkeampi kuin vähimmäismääräiset työttömyys- ja sairauspäivärahat. Syyperusteiset etuudet ovat vähimmäismääräisinäkin korkeampia kuin viimesijaisen toimeentulotuen perusosa. Vähimmäispäivärahojen tulee olla siinä määrin viimesijaista toimeentulotukea korkeampia, etteivät vähäiset kustannukset aiheuta tarvetta turvautua toimeentulotukeen.

- ➔ *Ehdotettu linjaus on hyvä ja kestävä. Aktiivietuuksien tulee olla tasoltaan korkeampia kuin passiivietuuksien ja lyhytaikaisten etuuksien korkeampia kuin pitkäkestoisten etuuksien.*

Indeksisuojan ulkopuolella olevat perusturvaetuudet sidotaan kuluttajahintojen muutosta kuvaavaan indeksiin.

- ➔ *Perusturvaetuuksien sitominen indeksiin on välttämätöntä. Minimitasona on kuluttajahintaindeksi.*

Hallinnon ja lainsäädännön selkeyttäminen

Asiakkaan aseman parantamiseksi toteutetaan yhden asioinnin periaate luomalla sosiaaliturvan palveluverkko.

➔ *Periaate on hyvä ja kannatettava. Sen tulisi näkyä käytännön ratkaisuissa.*

Etuusasian ensikäsitelyssä toteutetaan käsittelytakuu, joka merkitsee enimmäiskäsittelyajan määrittelyä etuuspäätöksiin.

➔ *Käsittelytakuun määrittely etuusasiain käsittelyssä on hyvä. Sen toteutuminen edellyttää kuitenkin sitä, että vastuullisille viranomaisille turvataan riittävät resurssit sen toteuttamiseen. Mikäli käsittelytakuu otetaan käyttöön, sen toteutumista on valvottava ja toteutumisesta on seurattava toimintaedellytyksiä parantavia toimia tai toteutumattomuudesta sanktioivia toimenpiteitä viranomaiselle, esimerkiksi riittävä uhkasakko.*

➔ *Byrokratialoukkujen vähentämisessä yhden asioinnin periaatteeseen pitää kytkeä asiakaspalvelua tekevien viranomaisten työtavaksi asiakkaan ratkaisukeskeinen palvelu.*

Toteutetaan oikeus nopeaan, oikeusvarmaan ja laadukkaaseen muutoksenhakuun.

➔ *Linjaus on tärkeä ja sen tulee johtaa muutoksenhaun kehittämiseen sekä riittävään resursointiin. Tällä hetkellä muutoksenhaun pitkittyminen on käyttäjien oikeuksien toteutumisen kannalta merkittävä este. Muutoksenhaun käsittelyyn tulisi määritellä enimmäismääräajat.*

SATA-komitean tähänastiset tulokset ja STKL:n vaatimukset

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto pitää myönteisinä SATA-komitean työn aikana tehtyjä useita osittaisuudistuksia. SATA-komitean työn aikana on tehty päätökset seuraavien etuuksien korottamisesta ja toimista, joilla on vaikutuksia etuuksia saavien ihmisen toimeentuloon (tilanne 1.12.09):

- kuntoutusrahan vähimmäismäärän korottaminen (1.1.2009)
- sovitellun työmarkkinatuen ennakkomaksamisen edistäminen (1.4.2009)
- muutosturvan laajentaminen; määräaikaiset ja lomautetut (1.7.2009)
- toimeentulotuen etuoikeutetun tulokokeilun jatko vuoden 2010 loppuun
- osasairauspäivärahan omavastuun lyhentäminen (1.1.2010)
- työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työllistymisen esteiden vähentäminen (1.1.2010–31.12.2013)
- kunnallisveron perusvähennyksen korottaminen (1.1.2010)
- työttömyysturvauudistus (1.1.2010) käsittäen mm.
 - tason korotus eräin osin
 - työoloehdon lyhennys ja yhdenmukaistaminen
 - aktiivointikorotus enintään 200 päivältä (ansio- ja perusturva)
 - työttömyysputken alkamisen siirto vuodella ja siihen liittyen vastaavasti kunnan työllistämismääräsuhteisuuden laajennus ja turvantason suojaaminen
 - sovitellun päivärahan enimmäiskeston poisto
 - työvoimapolitiittinen ja työttömän omaehtoinen koulutus samaan asemaan
- vuorotteluvapaan vakinaistaminen (1.1.2010)
- aikuiskoulutuskukiuudistus (1.1.2010) käsittäen mm. tason korotus, saantiehtojen helpottaminen ja osa-aikainen opiskelu mahdolliseksi
- työntekijämaksujen ansiotasoa alentavan vaikutuksen huomioon ottaminen sairauspäivärahassa, työttömyyspäivärahassa ja tapaturmavakuutuksen päivärahassa; menettelyn vakinaistaminen ja työntekijän sairausvakuutusmaksun ottaminen myös huomioon (1.1.2010)
- sairauspäivärahan ja opintotuen yhteensovitus (1.1.2010)
- työllistämistoimenpiteiden tehostaminen (1.1.2010); mm. työnhaku-suunnitelman laatimisen ja toteutumisen seurannan tehostaminen
- työkyvyttömyyseläkkeiden maksuperusteiden tarkistaminen (1.1.2009)
- valtakunnallisen työpankkikokeilun käynnistäminen 1.1.2009

Toteutettavaksi sovitut esitykset:

- Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuspsykoterapian lakisääteistämisen (1.1.2011)
- takuueläkkeen käyttöön ottaminen (1.3.2011)
- perusturvaetuuksien indeksisidonnaisuus (1.3.2011)
- työterveyshuollon vaikuttavuuden parantaminen (tavoite voimaan tulolle 1.1.2011)

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto pitää välttämättömänä ja kiireellisimpinä toteuttaa jo päätettyjen lisäksi seuraavat sosiaaliturvan uudistamiseen liittyvät asiat:

1. *Perusturvan parantaminen, joka sisältää perusturvan riittävän tason ja etuuksien sitomisen indeksiin*
2. *Perustoimeentulotuen siirto Kelan hoidettavaksi ja sosiaaliryön vahvistaminen*
3. *Perusturvan tason tarkistaminen hallituskausittain*
4. *Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lääkekustannusten yhtenäinen maksukatto*
5. *Lapsiperheiden aseman parantaminen*
6. *Omaishoidon ja hoitotuen uudistaminen*
7. *Työllistymisen edellytysten luominen*
8. *Kuntoutuksen kehittäminen työllistymistä ja työkykyä ylläpitäväksi*
9. *Järjestöjen työllistämismahdollisuuksien turvaaminen*

Kyse on toimista, joilla on merkittävä vaikutus kaikkein köyhimpien ihmisten asemaan. Ne luovat ihmisille nykyistä parempia edellytyksiä palkkatulojen ja sosiaaliturvan yhdistämiseen, aktiivisina kansalaisina toimimiseen ja osallistumiseen voimavarojensa mukaan yhteiskunnan rakentamiseen. Niiden toteuttamatta jättämisestä puolestaan seuraa huomattavia inhimillisiä kärsimyksiä ja suuria kustannuksia julkiselle taloudelle.

Perusturvan parantaminen

Perusturvan riittävä taso

Perusturvan taso on jäänyt merkittävästi jälkeen ansiotulojen kehityksestä ja sen vajeita katetaan viimesijaiseksi tarkoitetulla toimeentulotuella. SATA-komitean tekemät sinänsä myönteiset yksittäisten etuuksien nostot eivät riitä korjaamaan tätä ongelmaa. Etuuksien varassa olevilla ihmisillä kyse on jatkuvasta epävarmuudesta, tulevaisuuden näköalan puuttumisesta ja siitä, että puuttuva resurssi joudutaan edelleen hakemaan useista eri lähteistä.

Viime vuosien tasokorotukset ovat jonkin verran nostaneet vanhempainrahan vähimmäismäärän ja täyden kansaneläkkeen reaaliarvoa. Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen sekä toimeentulotuen perusosan reaaliarvo on sen sijaan suunnilleen samalla tasolla kuin 1990-luvun alussa. Korkeakouluopiskelijan opintoraha on viime vuoden tasokorotuksesta huolimatta reaalisesti alemmalla tasolla kuin vuonna 1992. Lasten kotihoidon tuen reaalin taso on alempi kuin 1990-luvun alussa.

Suhteessa ansiotason nousuun kaikki etuudet ovat jääneet tuntuvasti jälkeen. Esim. työttömän peruspäivärahaan tarvittaisiin yli 30 prosentin korotus, jos sen haluttaisiin seuraavan ansiotason nousua alkuperäisen lain mukaisesti. Lapsilisien reaaliarvo (ostovoima) on tuntuvasti alentunut 15:n viime vuoden aikana. Esim. tavalliseen ensimmäisestä lapsesta maksettavaan lapsilisään (100 €/kk) tarvittaisiin yli 20 prosentin korotus, jos se haluttaisiin samalle reaalitasolle kuin vuonna 1994.

Suurimpia ongelmia on, että yksinäisen henkilön peruspäiväraha ja työmarkkinatuki vastaavat veronpidätyksen jälkeen vain suurin piirtein toimeentulotuen perusosaa. Asumiskustannusten vuoksi ainakin yksinäinen peruspäivärahan tai työmarkkinatuen saaja joutuu turvautumaan asumistukeen ja yleensä myös toimeentulotukeen, koska asumistuki kattaa asumiskustannuksista korkeintaan 80 %, yleensä huomattavasti pienemmän osan. Samankaltainen tilanne on varsin yleisesti myös vähimmäisetuuksien varassa olevilla yksinhuoltajilla sekä puolisoilla, jos kumpikin on vähimmäisetuuden varassa. Vain jos toinen puoliso on ansiotyössä tai ansiosidonnaisen sosiaaliturvan varassa, työttömyysturvan tai sairausvakuutuksen vähimmäisetuuksien varassa oleva todennäköisesti välttyy asumistukeen ja toimeentulotukeen turvautumiselta. Työmarkkinatuen ja muiden tukien tarveharkinta voi silloin kylläkin johtaa siihen, että työtön puoliso jää kokonaan toisen puolison tuloista riippuvaiseksi.

Koska pelkästä kansaneläkkeestä ei pidätetä veroa ja koska eläkkeensaajien asumistuki on jonkin verran väljempi kuin yleinen asumistuki, pienten eläketulo-

jen varassa elävät ovat yleensä hieman suotuisammassa asemassa kuin työttömi- en perusturvalla elävät. Mm. korkeat terveydenhoitokustannukset aiheuttavat kuitenkin usein heillekin ongelmia ja voivat pakottaa turvautumaan toimeentulo- tukeen.

STKL kannattaa komitean linjauksia yleisen asumistuen tuntuvasta yksinkertais- tamisesta sekä eri asumistukijärjestelmien yhdistämisestä myöhemmin. Näyttää kui- tenkin siltä, että tässä yhteydessä asumistuen keskimääräinen taso jää suurin piirtein ennalleen ja että asumiskustannusten normitus olisi edelleen niin tiukka, että valta- osa yleisen asumistuen saajista joutuu myös uudistetussa järjestelmässä turvau- tumaan toimeentulotukeen. STKL:n mielestä asumistukea olisi kehitettävä siten, että se osaltaan vähentää toimeentulotuen tarvetta. Kun suunnitellaan eri asumis- tukijärjestelmien yhdistämistä, eläkeläisten ja opiskelijoiden erilainen elämän- tilanne on otettava huomioon asumistuen ehdoissa ja normeissa.

Etuus	Kuukaudessa
Peruspäiväraha/työmarkkinatuki	551,05 €
Täysi kansaneläke, yksinäinen	584,13 €
Vanhempainrahan vähimmäismäärä	551,00 €
Korkeakouluopiskelijan opintoraha	298,00 €
Lasten kotihoidon tuki, tuloton yhden lapsen yksinhuoltaja	482,47 €
Toimeentulotuen perusosa (yksinäinen)	417,44 €

Taulukko 1. Eri etuuskien määrät vuonna 2009

- *Perusturvan tasojen tarkistus tulee toteuttaa vuonna 2012. Perusturvan tasoksi ehdotetaan nykyisellä indeksitasolla 680 euroa. Tuen tason on oltava korkeampi aktiivietuuksissa. Pitkäaikaisen työkyvyttömyyden tilanteissa, esimerkiksi syntymästään tai lapsuudesta saakka vammaisten, etuuden tasoa tulee voida korottaa. Yhtäläinen perusturvan taso koskee syyperusteista vähimmäisturvaa työttömyyden, työkyvyttömyyden, vanhuuden, sairauden ja lapsen saamisen tilanteissa.*
- *Kunnallisen perusvähennyksen korotus 2000 euroon jää kosmeettiseksi. Tavoitteena tulee olla sen korottaminen 3000 euroon, jolloin etuuskien varassa elävien verokohtelu kohtuullistuu suhteessa ansiotulojen verotukseen.*
- *Poliittisen päätöksenteon asia on jatkotyössä määritellä se, millaista tasoa perusturvassa pitemmällä aikavälillä tavoitellaan.*

Etuuksien sitominen indeksiin

Tulevaisuudessa lähtökohtana tulee olla, että kaikki perusturvaetuudet on sidottu indeksiin. Siten myös sairausvakuutuksen vähimmäispäiväraha pitäisi sitoa indeksiin. Myös erilaiset tuloajat esimerkiksi tarveharkinnassa pitäisi sitoa indeksiin siltä osin kuin niin ei ole vielä tehty. Kansaneläke- ja työeläkejärjestelmässä tällainen indeksiturva on jo melko kattava, mutta työmarkkinatuen tarveharkinnassa ja osittaisessa työmarkkinatuessa on aukkoja.

Erilaiset vammais- ja hoitotuet on jo sidottu melko kattavasti kansaneläkeindeksiin, mutta jostakin syystä keliakipotilaiden ruokavaliokorvaus on jätetty indeksisuojan ulkopuolelle, mikä tulisi korjata. Myös elatustuen indeksisuojan voisi yhtenäistää kansaneläkeindeksiin.

Kaikkien perusturvaetuuksien sitominen indeksiin on välttämätöntä.

Perustoimeentulotuen siirtäminen Kelan hoidettavaksi ja sosiaalityön vahvistaminen

Toimeentulotuki on muodostunut ensisijaisten etuuksien tasojen riittämättömyyden kompensoijaksi. Tämä on merkinnyt sitä, että toimeentulotuen saajista huomattava osa on pitkäaikaisia tuen saajia. Paras ratkaisu ongelman hoitamiseksi olisi se, että ensisijaisten etuuksien taso olisi riittävä, jolloin kompensoivaa toimeentulotukea ei tarvita. Tätä ei kuitenkaan ole näköpiirissä riittävän nopealla aikataululla.

Valtaosalla toimeentulotuen saajista ensisijaisena tulonlähteenä on jokin Kelan etuus. Tavallisimmin se on työttömän perusturva, mutta usein myös sairausvakuutuksen päiväraha, lasten kotihoidon tuki, opintotuki, kansaneläke ym. ja sen rinnalla asumistuki (tavallisimmin yleinen asumistuki). Jos kotitaloudelle maksetaan yleistä tai eläkkeensaajien asumistukea, sen tulot ja asumiskustannukset on jo suurimmaksi osaksi selvitetty. Valtaosassa tapauksista tulot ja toimeentulotuessa huomioon otettavat menot voitaneen selvittää melko kaavamaisesti ja rutiinimenetelmin. Tällöin perustoimeentulotuen tukea koskeva ratkaisu soveltuvat Kelan toimistojen tehtäväksi. Jos kotitalous tarvitsee täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea erilaisten ylimääräisten menojen (esim. vuokrat, kodinkoneiden rikkoutuminen ym.) tai muiden poikkeuksellisten tilanteiden vuoksi, sosiaalitoimisto osallistuisi edelleen toimeentulotukihakemusten käsittelyyn.

Etuuskäsittelijät tai vastaavat henkilöt hoitavat suurella osalla kuntia toimeentulovajeista johtuvan toimeentulotuen käsittelyn. Sosiaalityötä ei usein tarvita ja sosiaalityön tarve arvioidaan erikseen. Toimeentulotuen saamisen jonotusaikojen vähentämiseksi on toteutettu sosiaalitakuu, joka lähtee siitä, että toimeentulotuen hakijan on saatava asiansa käsittelyyn 7 vuorokauden kuluessa asian vireillepanosta. Tätä määräaika ei pystytä monissa kunnissa noudattamaan eduskunnan oikeusasiamiehen toistuvista huomautuksista huolimatta. Työttömyyden nopeasti kasvaessa ja toimeentulovaikeuksien lisääntyessä on jopa riski, että odotusajat toimeentulotukeen kasvavat entisestään.

Toimeentulotukeen ja sen maksatukseen liittyvät käytännöt vaihtelevat kunnittain ja sen varassa elävien ihmisten yhdenvertainen kohtelu ei toteudu. On myös näyttöä siitä, että osa ihmisistä ei osaa heille kuuluvaa toimeentulotukea hakea tai he häpeävät sen hakemista sosiaalitoimesta, jos muuta sosiaalityön tarvetta ei ole. Tuen ulkopuolelle jääminen saattaa synnyttää vaikeita ja kasautuvia ongelmia, inhimillistä kärsimystä ja tarpeettomia kustannuksia.

Perustoimeentulotuen siirtäminen Kelan hoidettavaksi ja valtion rahoitusvastuulle parantaisi ihmisten yhdenvertaista tuen saantia, voisi helpottaa käsittelyaikoja sekä vähentää tuen vajaakäyttöä. Siirto mahdollistaisi myös, että Kela voisi sovittaa yhteen eri etuuksien välillä siirtymisen sekä lyhytaikaisten palkkatulojen

ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen. Järjestelmä tukisi selkeästi lyhytaikaisen työn vastaanottamista ja vähentäisi sitä estäviä byrokraloukkuja.

Sosiaalityö on parhaimmillaan muutosta ja selviytymistä ihmisten elämässä tukevaa osaamista kunnissa. Sosiaalityöntekijöiden määrä ei ole kunnissa kasvanut tarpeiden kasvamisesta huolimatta. Sosiaalityön osaamista tarvitaan kipeästi ihmisten kokonaistilanteen arviointiin, palvelusuunnitelmien tekemiseen ja kuntoutukselliseen työtöteeseen. Tälle on nykyisessä tilanteessa riittämättömästi mahdollisuuksia. Kunnan on vastattava jatkossakin täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Ne on otettava sosiaalityön tärkeiksi välineiksi.

- *Perustoimeentulotuki tulee siirtää Kelan hoidettavaksi ja todelliset asumiskulut otetaan siinä huomioon. Sosiaalityön tarpeen arvioimiseksi järjestelmään kehitetään Kelan ja kuntien yhteistyönä toimiva mekanismi.*
- *Sosiaalityön resursointia ja asemaa tulee kunnissa vahvistaa ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen resursointi varmistaa. Sosiaalityön työmenetelmien kehittämiseen liittyviä kansallisia hankkeita on käynnistettävä osana Kaste-ohjelmaa.*

Perusturvan tason tarkistaminen hallituskausittain

STKL on esittänyt vaatimuksen, että lainsäädännössä määriteltäisiin se, että joka neljäs vuosi, kerran vaalikaudessa, tehtäisiin perusturvaetuuksien riittävydestä arvio suhteessa ansiotason kehitykseen sekä tehtäisiin päätökset tarvittavista korjaustoimista.

Ehdotus on nostettu esiin SATA-komitean linjauksissa, mutta siihen on nostettu jatkoksi ”ottaen huomioon julkisen talouden kestävyys rinnalla sosiaalinen kestävyys sekä muut yhteiskunnan tasapainoisen kehityksen edellytykset”. Linjaus on muotoiltu epämääräiseksi ja synnyttää kuvan, että käytännössä riittävyysarvion ei oleteta johtavan parannuksiin. Näin muotoiltuna linjauksella ei ole merkitystä.

- *Perusturvan tason tarkistaminen hallituskausittain tulee kirjata lakiin. Perusturvan arviointi voisi toteutua hallituksen selontekona. Mikäli perusturvan taso todetaan liian alhaiseksi suhteessa ansiotason kehitykseen, hallitus tekee suunnitelman ja päätökset tason riittämättömyyden korjaavista toimista.*

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lääkekustannusten yhtenäinen maksukatto

Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten henkilöiden asema on heikentynyt muihin väestöryhmiin verrattuna. Erityisesti pitkäaikaissairauden ja köyhyyden välillä on selvä yhteys. Suomessa palvelujen käyttäjien vastuu asiakasmaksujen kautta on muita Euroopan maita suurempi. Asiakasmaksuilla katetaan noin 8 prosenttia kokonaiskuluista. Tästä huolimatta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja palvelumaksuja korotettiin 1.8.2008 alkaen. Muutoksella haluttiin toteuttaa hallitusohjelmassa mainittu asiakasmaksujen jälkeenjääneisyys. Samalla toteutettiin asiakasmaksujen sitominen indeksiin. Tuossa yhteydessä hallituksen esityksen perusteluissa todettiin, että lainmuutos voi lisätä tarvetta toimeentulotuen käyttöön. Järjestöt vastustivat laajasti palvelu- ja asiakasmaksujen korottamista ja vaativat sosiaali- ja terveydenhuollon ja lääkekustannusten yhtenäistä maksukattoa. Toimeentulotuesta riippuvuuden lisäämistä ei pidetty hyväksyttävänä.

Asiakas- ja palvelumaksujen ja lääkekustannusten kokonaisuus synnyttää erityisesti pienituloisille vammaisille ja pitkäaikaissairaille ihmisille tilanteita, joissa heidän yhdenvertaisuutensa ja oikeus riittävään sosiaaliturvaan eivät toteudu.

- *Hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetettu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä lääkekustannusten yksi yhtenäinen maksukatto tulee toteuttaa SATA-komitean työn yhteydessä, koska se merkittäväällä tavalla vähentää pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten köyhyyttä*
- *Tavoitteena tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon ja lääkekustannusten yhtenäinen maksukatto, jonka ulkopuolelle tulee jättää matkakustannusten katto. Yhtenäinen vuotuinen maksukatto tulisi olla 600–700 euroa ja se tulee sitoa kansaneläkeindeksiin.*
- *Palveluasumisen maksun tulee määräytyä palveluasumisessa oloajan mukaan.*
- *Yhtenäisen maksukatton käytännön toimivuuden mahdollistamiseksi tulee kehittää tietojärjestelmiä niin, että ne mahdollistavat maksujen kertymisen seurannan.*

Lapsiperheiden aseman parantaminen

Suomessa lapsiköyhyysaste on kasvanut voimakkaasti. Suomalaislasten köyhyysaste on nyt 11,6 prosenttia, mutta 1990 köyhiä lapsia oli Suomessa vain 4,9 prosenttia. Pahiten köyhyys koettelee yksinhuoltajaperheitä, joista 12 prosenttia kärsii työttömyydestä ja 24 prosenttia on riippuvaisia toimeentulotuesta. Muita riskiryhmiä ovat monilapsiset ja alle 3-vuotiaiden lasten perheet.

Suomalaisten elintaso on yleisesti noussut, mutta lapsiperheet ovat siirtyneet tulojaossa alaspäin. Alimpaan tulokymmenykseen kuuluvien lapsiperheiden osuus on kasvanut. Lapsiperheiden tulokehitys on myös jakautunut. Erityisesti yksinhuoltajaperheiden, pienten lasten perheiden ja monilapsisten perheiden tulokehitys on ollut heikkoa. Vaikka lapsilisää on korotettukin, sitä ei ole sidottu elinkustannusindeksiin. Kun lapsilisät jäävät jälkeen indeksikehityksestä, riippuvuus toimeentulotuesta kasvaa.

Lapsiköyhyyden vähentämistä pidetään yleisesti tärkeänä, mutta toimenpiteet sen vähentämiseksi ovat olleet riittämättömiä. Lapsiköyhyyden poistaminen on kirjattu nykyisen hallituksen ohjelmaan. Vuonna 2008 lapsilisää korotettiin kymmenellä eurolla kolmannelta lapsesta alkaen. Samoin yksinhuoltajakorotusta nostettiin kymmenellä eurolla. Pulmana on, että köyhimmät perheet eivät hyödy näistä etuuksien korotuksista lainkaan, koska ne otetaan tuloina huomioon toimeentulotukea laskettaessa.

Sosiaalisen tasa-arvon kannalta päiväkotij- ja kouluympäristöt ovat keskeisiä hyvinvoinnin edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn areenoita. On tärkeää turvata päivähoiton ja koulujen toiminnan kokonaisvaltainen kehittäminen ja riittävät resurssit. Kuntatasolla sosiaalitoimen ja opetustoimen määrätietoisella yhteistyöllä voidaan katkaista lasten ja nuorten varhainen syrjäytyminen. Opetustoimi on merkittävässä asemassa siinä, että lasten ja nuorten opintoja seurataan ja ohjauksella voidaan estää opintojen keskeyttämistä.

Hallitusohjelmaan sisältyvä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma ja huomion kiinnittäminen lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin, taloudellisen aseman ja palveluiden parantamiseen on myönteistä.

- *Tavoitteena tulee olla lapsiköyhyyden poistaminen.*
- *Lapsilisää tulee korottaa ensimmäisen lapsen osalta ja sen jälkeen tavoitteena tulee olla kaikkien lasten samansuuruinen lapsilisä.*
- *Perhepoliittiset etuudet tulee sitoa elinkustannusindeksiin.*
- *Toimeentulotuessa lapsilisä tulee määritellä etuoikeutetuksi tuloksi tarkistaen samalla lapsen toimeentulotuen tasoa.*
- *Kunnissa lasten ja lapsiperheiden, erityisesti oppilashuollon ja vammaisten lasten perheiden neuvonta- ja tukipalveluiden riittävä resursointi myös taloudellisen laman aikana on hyvää hyvinvoinnin edellytyksiä vahvistavaa toimintaa.*
- *Lasten ja lapsiperheiden tukeminen on sosiaalinen investointi tulevaan ja näillä toimilla on kaikkein suurimmat ongelmia ehkäisevät vaikutukset.*

Omaishoidon ja hoitotuen uudistaminen

Ikäihmisten ja vammaisten kannalta omaishoito on erittäin merkittävä tekijä. Tällä hetkellä omaishoitajina on Suomessa noin 280 000 henkilöä, joskin kunnallisesta omaishoidon tukea saa vain noin 34 000 omaishoitajaa. Omaishoidon tuessa on suuria kuntakohtaisia vaihteluita ja omaishoitajat ovat epätasa-arvoisessa tilanteessa. Omaishoitajilla on myös suuria vaikeuksia saada tarvittavia palveluita mm. jaksamisensa tueksi.

Omaishoidon tuki kohdentuu nykyisin usein hyvin sitoviin ja vaativiin omaishoitotilanteisiin. Kyse on selvästi tilanteista, joissa kyseiset henkilöt olisivat laitoshoidossa ilman omaishoitajan merkittävää roolia ja panosta. Nykyisin

omaishoitajat joutuvat usein kohtuuttomiin tilanteisiin. Näyttää myös siltä, että kuntien taloudellisen tilanteen kiristyessä omaishoidon tuki on juuri alue, josta supistetaan. Omaishoidon tuki ei voi olla taloudellisten suhdanteiden varassa, vaan se kuuluu valtion rahoitusvastuulle.

Hoitotuen ja omaishoidon tuen kehittämisessä ja uudistamisessa on useita vaihtoehtoja. STKL:n kanta on edetä kahden vaiheen mallilla. Ensimmäinen vaihe toteutetaan 2010 ja toinen vaihe vuoteen 2014 mennessä. Valmistelutyö käynnistetään mahdollisimman pian.

Uudistamisen ensimmäinen vaihe

Omaishoidon tuen myöntäminen edellyttää, että hoidettava tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyntä kotioloissa hoitoa tai huolenpitoa. Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat hoidettavalle annettavat tarvittavat palvelut sekä omaishoitajalle annettava hoitopalkkio, vapaa ja omaishoitoa tukevat palvelut (Laki omaishoidon tuesta 937/2005).

STKL:n esittämän ensimmäisen vaiheen (2011) tarkoituksena on yhdenmukaistaa omaishoidon tuen myöntämiskriteerit valtakunnallisiksi ja siirtää palkkion myöntäminen ja maksatus Kelalle ja valtion rahoitettavaksi. Kunta on tässä vaihtoehdossa edelleen keskeinen toimija. Se vastaanottaa hakemuksen, tekee valtakunnallisin kriteerein omaishoidon tuen arvioinnin sekä hoito- ja palvelusuunnitelman, jonka perusteella kunta järjestää omaishoitajalle ja hoidettavalle tarpeelliset palvelut.

- ➔ *Omaishoidon tuen nykyinen lainsäädäntö pidettäisiin ennallaan, mutta omaishoidon tuen palkkio siirrettäisiin Kelan kautta maksettavaksi ja valtion rahoitusvastuulle.*
- ➔ *Kunnan tulee tehdä hakemuksen perustaksi hoidettavakohtainen hoito- ja palvelusuunnitelma ja tuen määrä arvioidaan valtakunnallisella arviointimenetelmällä.*
- ➔ *Kunta sitoutuu palvelusuunnitelman kautta tarjoamaan hoidettavalle ja hoitajalle tarpeelliset palvelut ja tuen, jonka jälkeen Kela tekee palkkiota koskevan päätöksen ja ohjaa palkkion hoitajalle.*

Uudistamisen toinen vaihe

STKL:n esittämän toisen vaiheen (2014) yhteydessä luodaan uusi hoitotukijärjestelmä, jossa nykyinen hoitotuki ja omaishoidontuki ovat samassa kokonaisuudessa. Hoitotuessa on hoito-osa ja omaishoidon osa, jotka ovat saman lakikokonaisuuden erillisiä osia. Hoitotuella korvataan sairaudesta ja vammasta aiheutuva ulkopuolisten palvelujen tarve. Kyse on tällöin sellaisesta kustannusten korvaamisesta, jota palvelut hoidettavalle aiheuttavat. Hoitotuki olisi ulkopuolisen hoidon perusteella kolmiosainen ja se kytkettäisiin kiinteämmin juuri ulkopuolisiin julkisiin tai yksityisiin hoitojärjestelyihin, joita vamma tai sairaus hoidettavalle aiheuttaa.

Mikäli sairaus tai vamma aiheuttaa hoidettavalle kotioloissa omaisen tai muun läheisen tiivistä hoitoa, on hoitajan mahdollista saada omaishoidon tukea palkkiona. Omaishoidon tuki arvioidaan tässäkin tapauksessa valtakunnallisin kriteerein ja sen myöntää Kansaneläkelaitos. Omaishoidon tuen palkkio maksetaan hoitajalle ja myös se olisi kolmiosainen. Kunnilla on mahdollisuus myöntää Kelan ja valtakunnallisen palkkion yli menevää kuntalisää. Palkkiot noudattavat 2014 sen hetkistä omaishoidon alinta ja toista palkkioluokkaa. Palkkioon lisätään tuolloin vielä kolmas luokka, jonka taso olisi kolminkertainen sen hetkiseen alimpaan tasoon nähden.

- ➔ *Hoidettavalle maksettaisiin avuntarpeen tai ohjauksen ja valvonnan tarpeen perusteella kolmetasoista hoitotuen hoito-osa.*
- ➔ *Hoito-osa ja omaishoito-osa olisivat omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio. Omaishoito-osassa olisi vuodesta 2014 alkaen 3 tasoa.*

Valtio rahoittaisi hoito-osan ja omaishoito-osan. Avun tarpeen arvioiminen ja palvelujen järjestäminen säilyisivät kuntien vastuulla.

Työllisyys ja työttömien tuki

Työllistymisen edellytysten luominen

Työ on parasta sosiaaliturvaa ja ihmiset pääsääntöisesti haluavat tulla toimeen omalla palkallaan. Monet sosiaaliturvan rakenteet toimivat työttömien, vammaisten ja osatyökykyisten työmarkkinoilta syrjäytymisen mekanismeina sen sijaan, että ne edistäisivät henkilön osaamisen ja jäljellä olevan työkyvyn käyttöä. Keskeistä on luoda vaihtoehtoja työkykyisyyden ja työkyvyttömyyden välille. Siirtymisen sosiaaliturvajärjestelmästä työelämään tulee olla taloudellisesti motivoivaa ja turvallista.

Sosiaaliturva- ja työmarkkina-asemaan perustuvasta joko–tai–ajattelusta tulee siirtyä sekä–että–ajatteluun. Henkilön saama etuus tai työmarkkina-asema ei saa estää häntä osallistumasta ja antamasta kykyjensä mukaista työpanosta yhteiskunnalle. Työn tekemisestä on aina saatava oikeudenmukainen korvaus, joka kartuttaa tulevaa sosiaaliturvaa.

Palvelujen ja tukitoimien painopiste tulee saada työttömyysajan alkuun sekä asiakkaan kykyjen ja osaamisen kartoittamiseen. Avainkohta on mahdollisimman asiantuntevan arvion aikaansaaminen kyseisen henkilön osaamisesta, työ- ja toimintakyvystä sekä niiden vajeista. Sen pohjalta voi rakentua realistinen työllistymis- tai kuntoutumissuunnitelma. Työllistymis- tai kuntoutussuunnitelmiin kirjattujen toimien tulee olla tosiasiallisesti henkilön käytettävissä olevia mahdollisuuksia.

Kaikilla heikossa työmarkkina-asemassa olevilla ja työllistymiseensä tukea tarvitsevilla henkilöillä tulee olla oikeus työvoimapoliittisten toimien ja välityömarkkinoiden palveluihin. Työttömyysajan pituus tai henkilön työmarkkina-asema ei saa rajoittaa sitä millaista palvelua yksilö saa.

Lainsäädäntöä on kehitettävä tukemaan vammaisten ja osa-työkykyisten yksilöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta suhteessa muihin kansalaisiin. Yhdenvertaisuus on sitä, että ihmisille mahdollistetaan yhdenvertaiset lähtökohdat päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Yksinkertaisimmillaan yhdenvertaisuus on erilaisuuden hyväksymistä ja toisen ihmisen kunnioittamista sellaisena kuin hän on. Samanlainen kohtelu kaikille ei takaa yhdenvertaisuutta, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet vaihtelevat yksilöllisesti.

- Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden vähentäminen merkitsevät pitkäjänteistä, kestävästä kehitystä. Työttömien ja osa-työkykyisten tilanteeseen sekä byrokratialoukkujen purkamiseen ei ole kiinnitetty SATA-komitean työssä riittävästi huomiota ja se on välttämätöntä jatkossa.
- Sosiaaliturvajärjestelmäämme tulee uudistaa siten, että ansiotulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen on jokaiselle mahdollisimman joustavaa, työntekoa palkitsevaa ja turvallista.
- Kaikkien työllistymistä tukevien palvelujen painopistettä ja resursointia tulee siirtää työttömyysajan alkuun sekä työsuhteen aikana tapahtuviksi.
- TE-toimistojen resursseja ja osaamista tulee vahvistaa vastaamaan työtä hakevien ihmisten tarpeisiin.
- Työllistämissuunnitelmia tulee kehittää sellaisiksi, että niissä muodostuu riittävän pitkiä palvelupolkuja ja että käytetään tarpeen mukaan riittävä määrä rinnakkaisia palveluita tukemaan ja täydentämään työllistymistavoitteen saavuttamista (esimerkiksi palkkatuki ja työhönvalmennus rinnakkain).
- Työllistämissuunnitelmat tulee tehdä viranomaisia velvoittaviksi siten, että niissä suunnitellut toimet tulee myös käytännössä osoittaa kyseisen henkilön käyttöön. Ellei näin tapahdu, henkilön tulee saada aktiiviseen toimintaan osallistumisesta tulevat korotukset, jotka hän saisi, jos hänelle voitaisiin osoittaa suunnitelmassa oleva toimi. Tällä rakenteella varmistettaisiin, että viranomaisella on intressit järjestää tarvittavat palvelut, koska palvelujen puuttumisesta tulisi kustannussanktioita myös viranomaiselle eikä vain työllistämistoimien piirissä olevalle henkilölle.
- Yhdenvertaiset, yksilölliset työvoimapalvelut tulee taata kaikille riippumatta yksilön toimeentulolähteestä. Vammaisille ja osatyökykyisille on taattava paitsi vastaavat julkiset työvoimapalvelut kuin muillekin työnhakijoille, myös riittävästi heidän lähtökohdistaan räätälöityjä palveluita.
- Eläkkeen lepäämäänjättämijärjestelmää tulee kehittää siten, että ansiotulorajaa nostetaan ja tulo-rajaa sidotaan elinkustannusindeksiin.
- Vammaisen tai osatyökykyisen henkilöiden ensimmäisen työpaikan saantia, erityisesti opinnoista juuri valmistuneita tulee tukea nykyistä paremmin.

Kuntoutuksen kehittäminen työllistymistä ja työkykyä ylläpitäväksi

Yksilön työkykyä arvioitaessa painopiste tulee siirtää jäljellä olevan työ- ja toimintakyvyn sekä osaamisen näkyväksi tekemiseen. Arvioinnin tulee tapahtua moniammatillisena yhteistyönä luonnollisessa työympäristössä. Lisäksi työympäristön sopeuttamisella tulee minimoida ne rajoitteet, joita yksilöllä mahdollisesti vammaan tai sairauden vuoksi on. Kun kullekin työnhakijalle etsitään hänen osaamistaan vastaava työtehtävä, voidaan myös vaikuttaa työmarkkinoilla tällä hetkellä vallitsevaan kohtaanto-ongelmaan.

Avoimille työmarkkinoille siirtymistä ei voida edistää ilman, että kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota työelämäyhteyksien kehittämiseen ja työpaikoilla tapahtuvien kuntoutusmuotojen, kuten työhönvalmentajan palvelun, käytön lisäämiseen. Tällainen painopisteen muutos edellyttää, että kaikkien erityyppisestä valmentavasta ja kuntouttavasta toiminnasta vastaavien organisaatioiden ja hallintokuntien välistä yhteistyötä tehostetaan. Riittävänä tuloksena heikossa työmarkkina-asemassa olevilla ryhmillä ei voida pitää pelkkää aktivointiasteen nousua, vaan vasta työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Vammaisten ja osatyökykyisten työelämään kiinnittymistä tulee tukea ensisijaisesti työhönvalmentajan sekä työyhteisöihin ja -ympäristöön kohdistettujen toimenpiteiden avulla.

- *TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten ammatillisen kuntoutuksen resursseja tulee lisätä. Asiakaslähtöisen palvelun toteutuminen edellyttää vahvaa panostusta ruohonjuuritason työntekijöiden koulutukseen ja sitä kautta osaamisen kehittämiseen.*
- *Työvoiman palvelukeskuksia tulee kehittää siten, että niiden asema ammatillisen kuntoutuksen koordinoijana vahvistuu. Toiminnan kehittämisen on suuntauduttava sanktioiden uhalla toimivasta aktivoijasta kohti ammatillisen kuntoutuksen asiantuntijuutta ja asiakkaan kuntoutusprosessista vastaavaa organisaatiomallia.*
- *Kaikilla sellaisilla henkilöillä, jotka tarvitsevat moniammatillista ja useiden hallintokuntien tukea työllistyäkseen tulee olla oikeus hakeutua työvoiman palvelukeskusten asiakkaaksi. Tämä merkitsee työvoiman palvelukeskusten asiakasprofiilin laajentamista myös vammaisiin ja osatyökykyisiin henkilöihin.*
- *Työhönvalmentajan palvelujen käyttöä tulee voimakkaasti lisätä niin julkisissa työvoimapalveluissa kuin ammatillisessa kuntoutuksessakin. Palvelun tulee ulottua riittävän pitkäkestoisesti myös työsuhteen solmimisen jälkeiseen aikaan.*
- *Työmarkkinatuessa tulojen huomioon ottamisesta tulee luopua. Perustelut, joissa korostetaan pyrkimystä yksilökohtaisiin etuuksiin, perusoikeuksien yksilöllistä luonnetta sekä tarveharkinnasta seuraavia kannustinongelmia, ovat kannatettavia.*

Järjestöjen työllistämismahdollisuuksien turvaaminen

Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat vuosien ajan toimineet aktiivisesti polkujen rakentamiseksi työelämään vaikeimmin työllistyville. Vuonna 2007 järjestöt työllistivät palkkatuella 14 000 ihmistä ja työllistämistuilla yhteensä 30 000 ihmistä. Järjestöbarometri 2008:n tulosten mukaan työllistävästä järjestöistä yli puolet pystyy tarjoamaan osalle työllistämistään henkilöistä jatkotyöllistymismahdollisuuden. Työllistymisjaksoilla on ihmisille suotuisina vaikutuksina toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantuminen sekä päihteiden käytön väheneminen. Sitä kautta heillä on paremmat työllistymismahdollisuudet myös avoimille työmarkkinoille.

Lakia julkisesta työvoimapalvelusta ollaan parhaillaan (joulukuu 2009) muuttamassa. Sitä koskeva hallituksen esitys on eduskunnan käsittelyssä. Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut lain muuttamisen siten, että palkkatuki työllistävillä tahoilla rajataan ns. de minimis -säännön perusteella 200 000 euroon kolmen vuoden aikana. Tällöin tuki voidaan tulkita vähämerkitykselliseksi. Taustalla on EU:n kilpailuoikeus, joka kieltää sellaiset valtion tuet, jotka vääristävät kilpailua. Jos järjestöjen työllistämismahdollisuudet lähes katoavat, kyseiset pitkäaikaisyöttömät tai muuten vaikeasti työllistyvät ihmiset päätyvät kuntien työllistämisvastuulle ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon haasteeksi. Kasvavan työttömyyden tilanteessa on epärealistista odottaa, että kunnat pystyisivät syntyvään uuteen haasteeseen vastaamaan.

Pahimmillaan muutos merkitsee, että kasvava joukko ihmisiä jää täysin tyhjän päälle. Suunniteltu lakimuutos on systemaattista jatkoa sille, että pitkäaikaisyöttömiä ja vaikeasti työllistettäviä ihmisiä ollaan työntämässä ulos työvoimapolitiittisten toimien piiristä kuntien ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulle.

- *Työvoimapolitiittisten toimien tulee kuulua myös vaikeasti työllistyville ja osatyökykyisille ihmisille eikä heitä pidä syrjäyttää näiden palveluiden piiristä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulle.*
- *Lakia työvoimapalveluista ei tule muuttaa, eikä de minimis -sääntöä tule ottaa käyttöön.*
- *TEM:n tulee yhteistyössä STM:n kanssa valmistella tarvittaessa perustelut palkkatukijärjestelmän notifiointille ja sen mahdollisuus neuvotellaan komission kanssa.*
- *Toisena mahdollisuutena on, että ennen työvoimapalveluja koskevan lain muuttamista ja de minimis -säännön käyttöönottoa selvitetään, millä edellytyksillä palkkatuella työllistäminen voitaisiin määritellä ns. yleistä taloudellista etua olevaksi palveluksi (SGEI-palveluksi) ja antaa julkisen palvelun velvoite tietyille toimijoille. Kyseessä on alue, jolla ei ole paljoa toimijoita, eikä monilla alueilla Suomessa ole lainkaan riittävästi toimijoita, jotka voivat työllistämistä vastuuta kantaa.*
- *Jatkossa valtioneuvoston luvallisuuden tarkastelun tulee tapahtua nykyistä tasapainoisemmin ottamalla huomioon ihmisten perusoikeuksien toteutumisen ja kilpailuneutraaliteetin vaatimuksen näkökulmat.*

Lopuksi

SATA-komitean työn tulee merkitä todellista ja merkittävää parannusta sosiaaliturvan varassa elävien ihmisten tilanteeseen. Nyt näyttää siltä, että näin ei ole käymässä.

SATA-komitean toimeksiannossa oleva kustannusneutraalisuuden vaatimus tekee köyhyyden vähentämisen ja etuuksien riittävän tason saavuttamisen mahdolliseksi. Kustannusneutraalisuuden lähtökohta oli selvä jo toimeksiannossa, eikä resurssien riittämättömyyttä uudistamiseen voi panna alkaneen taantuman syyksi. Kysymys on poliittisesta valinnasta, halutaanko kaikkein köyhimpien ihmisten tilannetta parantaa vai halutaanko jatkaa syrjäytymiskehityksen syventämistä.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ei voi hyväksyä perusturvan suhteellisen tason rapauttamisen jatkamista. Kasvava kuilu perusturvan ja viimesijaisen toimeentulotuen varassa pitkäaikaisesti elävien ja muun väestön välillä koettelee yhteiskunnan sosiaalista kestävyyttä. Lasten lisääntyvä syrjäytyminen suhteellisen tuloköyhyyden seurauksena ei myöskään lupaa suomalaiselle yhteiskunnalle hyvää tulevaisuutta.

Kansalaisbarometri 2009:n mukaan 88 prosenttia suomalaisista pitää sosiaaliturvaa tärkeänä ja lähes yhtä moni etuuksien tasoa liian alhaisena. Tämä tarkoittaa kolmea miljoonaa täysi-ikäistä suomalaista. Yhteiskunnan suurimmaksi epäkohdaksi koetaan kasvavat tulo- ja hyvinvointierot. Suomalaisten selkeä vaatimus on, että vaikeuksissa olevista ja huono-osaisista ihmisistä on pidettävä nykyistä parempi huoli.

STKL kysyy, miksi tämä ihmisten vaatimus ei vaikuta tehtäviin päätöksiin? Miksi rahat loppuvat aina silloin, kun on kyse köyhyyden vähentämisestä ja oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentamisesta? Rahaa on kuitenkin voitu käyttää miljardeja verotuksen keventämiseen, joka on suosinut hyvätulaisia. Silloin rahasta ei ole ollut puutetta.

Kysymys on oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta sekä niiden toteutumisesta. Kansalaisbarometrin mukaan yhdeksän kymmenestä suomalaisesta pitää tärkeänä oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumista, mutta vain 35 prosenttia kokee oikeudenmukaisuuden toteutuvan hyvin. Tämä tulee STKL:n näkemyksen mukaan ottaa päätöksenteossa nykyistä paremmin huomioon.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) on valtakunnallinen sosiaali- ja terveystalittinen asiantuntija- ja yhteistoimintajärjestö, jonka tärkeimpiä tavoitteita ovat tasa-arvon ja sosiaalisten oikeuksien, erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen ja toimeentuloturvan kehittäminen sekä köyhyyden, syrjäytymisen ja huono-osaisuuden vähentäminen.

STKL:n jäsenenä on 141 valtakunnallista sosiaali- ja terveysjärjestöä, 90 kuntaa sekä 16 alueellista sosiaali- ja terveysturvayhdistystä.

www.stkl.fi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Kotkankatu 9, 00510 Helsinki
Puh. (09) 774 721, faksi (09) 738 123